

4T D'ESO · EM4 · UNITAT 1

Triar amb recursos escassos

Escassetat, cost d'oportunitat, marge, incentius i delegar una decisió

1

PER COMENÇAR

En aquesta unitat aprendràs a...

- Distingir necessitats, desitjos, béns i serveis, i explicar per què els recursos són escassos.
- Explicar el problema econòmic: què produir, com i per a qui.
- Calcular el cost d'oportunitat d'una decisió i distingir-lo de la suma de tot allò que no tries.
- Decidir «una hora més o no» pensant en el marge, no en el total.
- Reconèixer incentius i els seus efectes no previstos, i per què de vegades no decidim com diu el model.
- Iniciar el teu **quadern de decisions** amb una primera fitxa de decisió (E1).

SITUACIÓ DE PARTIDA · CAS FICTICI

Una situació de partida

És octubre a 4t B de l'Institut Ribera Nord. En Hugo té lliure el dissabte de 16.00 a 20.00 i tres peticions per a la mateixa tarda: la seva mare li demana que ajudi a la terrassa del bar, la Martina vol entrenar amb ell a les cinc i la Lucía organitza un repàs de quatre a set. En Dani li passa «Minuter», un planificador que reparteix la tarda en tres blocs i promet «Eficiència: 100 %». Però una tarda només té quatre hores. Com es decideix quan no es pot fer tot?

❓ Escriu tres coses que t'agradaria fer aquest cap de setmana. Les pots fer totes? Per què?

❓ Quan tries un pla i en deixes un altre, què perds a part del temps?

❓ Si una persona té molts diners, se li acaba la necessitat de triar? Explica la teva resposta.

MAPA DE LA UNITAT

Què veurem

- **1.1** Necessitats, recursos i escassetat
- **1.2** Triar és renunciar: el cost d'oportunitat
- **1.3** Pensar en el marge: l'hora següent
- **1.4** Incentius: per què canviem el que fem
- **1.5** Com decidim de debò
- **1.6** Quant costa delegar una decisió?

Necessitats, desitjos i recursos

Necessitat

Allò que cal per viure o per viure millor: primària o secundària, individual o col·lectiva.

Desig

Voler una cosa concreta per cobrir una necessitat: tens fam i et ve de gust una pizza.

Béns i serveis

Béns: un entrepà, unes vambes. Serveis: un tall de cabell, una classe.

Recursos limitats

Diners, però també temps, materials i atenció.

CLAU

Escassetat no és pobresa: també en pateix qui té molts diners, perquè el dia continua tenint 24 hores.

Tres preguntes del problema econòmic

Què

Menús, esmorzars o tapes? Amb una cuina petita no ho pot oferir tot.

Com

Amb més personal o amb una planxa nova que estalviï temps?

Per a qui

Tot el barri o uns pocs clients que puguin pagar-ho?

CLAU

Cada resposta fa servir uns recursos i en deixa fora d'altres.

La tarda d'en Hugo

Dissabte, de 16.00 a 20.00

240 minuts i tres plans: el torn al bar (4 h senceres), entrenar amb la Martina (90 min amb el camí) i repassar amb la Lucía (de 16.00 a 19.00).

1. **Bloc indivisible.** El torn no es pot partir: o hi ajuda les 4 hores o no serveix.
2. **Cost d'oportunitat.** Si tria el torn, és la millor de les altres dues (entrenar o repassar), no la suma.
3. **Temps que sobra.** Si entrena, li queden 150 minuts lliures; si repassa, 60.

✔ **La fitxa no decideix per ell: fa explícit què perd cada persona.**

La fitxa de decisió

ALTERNATIVA	QUÈ GUANYA	QUÈ COSTA (TEMPS)	A QUÈ RENUNCIA
Torn al bar	Ajudar la família; no tanquen la terrassa	4 h (bloc sencer)	Entrenar o repassar
Entrenar amb la Martina	Arribar millor a la prova	90 min (60 + 30 de camí)	El torn o el repàs
Repassar amb la Lucía	Preparar l'examen de dilluns	De 16.00 a 19.00	El torn o entrenar

CLAU

Compta el cost explícit (diners) i l'implícit (temps, descans, relacions).

Pensar en el marge

Nota esperada segons les hores de repàs. En Hugo valora cada hora lliure en 0,4 punts.

HORES DE REPÀS	NOTA ESPERADA	MARGINAL	COMPENSA?
0 h	5,0	—	—
1 h	6,0	+1,0	Sí
2 h	6,6	+0,6	Sí
3 h	6,9	+0,3	No
4 h	7,0	+0,1	No

CLAU

Continua mentre el benefici marginal superi el cost marginal: en Hugo s'atura a les 2 h.

Incentius que surten malament

Descompte d'autobús

Omple els autobusos a una hora i els deixa buits la resta del dia.

Multa convertida en preu

Algunes famílies paguen i arriben tard sense sentir-se malament: els retards augmenten.

Pagar per rata morta

Algú pot començar a criar rates per cobrar.

CLAU

L'incentiu funciona, però de vegades cap a un lloc diferent del que es buscava.

Delegar en una aplicació

El que guanyes

- Temps de pensar estalviat
- Les opcions ordenades
- Útil per reunir horaris o preus

VS

El que pots perdre

- Errors si ignora una restricció (el torn no es parteix)
- Autonomia: no sap què valores
- Continues sent responsable de la decisió

CLAU

«Eficiència: 100 %» sona segur, però no prova que el pla sigui bo.

🙋 PREGUNTA PER A LA CLASSE

Si en Hugo tria el torn al bar, quin és el seu cost d'oportunitat?

A La suma d'entrenar i repassar

B La millor de les altres dues: entrenar o repassar

C Els 240 minuts de la tarda

✔️ El cost d'oportunitat és el valor de la millor alternativa descartada, no la suma: entrenar i repassar també competien entre elles.

REPÀS

Idees clau

- **Necessitats i escassetat.** Necessitats i desitjos; béns i serveis, recursos limitats: diners, temps, atenció, escassetat no és pobresa, problema econòmic: què, com, per a qui.
- **Triar és renunciar.** Cost d'oportunitat: la millor alternativa, no la suma, cost explícit i implícit, fitxa de decisió.
- **Pensar en el marge.** Benefici i cost marginal, comparar la següent unitat, no el total, comparar benefici i cost marginals; si són iguals, és indiferent.
- **Incentius.** Positius i negatius; monetaris i no, efectes no previstos, qui els dissenya i amb quina finalitat.
- **Com decidim i delegar en la IA.** Racionalitat limitada i els seus límits, delegar: temps estalviat; errors i autonomia perduda.

PER ACABAR

Per pensar

1 Pensa en una tarda teva amb més plans que hores. Quin és el teu cost d'oportunitat si en tries un: la millor opció que descartes o la suma de totes?

2 A «Minuter» li semblava perfecte repartir la tarda en tres blocs de 80 minuts. Quina restricció ignorava i qui en respon si el pla surt malament?

3 Quin incentiu et fa fer coses que no faries sense aquest premi? Et ve de dins o de fora?

Ara et toca a tu!

Repassa, practica i comprova el que has après.

📝 **Resum**

✅ **Test**

👆 **Interactius**

Llibre, presentacions, resums i tests gratis a **josesande.com**